

השומרת: איך המזוזה מצילה את הנפש והבית?

תרי"ג המצוות נחלקות לשתי קבוצות: מזוזה וכל השאר. תרי"ב מצוות הן דרישות עליונות לשם התוכנית הרוחנית שבנה ה' ואילו מצווה אחת נועדה עבורנו. מצוות המזוזה היא המתנה שמעניק הקב"ה בחזרה לעם קרובו, כמערכת הגנה אלוקית כנגד הפגעים והמזיקים.

ב"ה | פרשת עקב | תשפ"ו

כמערכת הגנה אלוקית כנגד הפגעים והמזיקים.

הבית יוסף כותב כי המזוזה היא נס נגלה. בעוד שישנן הבטחות מלמעלה שפועלות בנסתר ודורשות אמונה, המזוזה פועלת בגלוי והיא הגנה ברורה. הנה הטור מפרט את הסגולות הקשורות במזוזה ואומר מילים תמוהות, שמטרידות את נושאי כליו:

1. **טור סימן רפה:** כל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו, דכתיב [בפסוק הבא בפרשת ויהי אם שמוע]: 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם' ... **וגדולה מזה:** שהבית נשמר על ידה.

כיצד כותב הטור ששמירת הבית החומרי היא "גדולה" וחשובה מאריכות החיים?

בית יוסף: ואע"ג דיותר חביב אריכות ימים משמירת הבית [וכיצד אומר 'וגדולה מזה' על שמירת הבית]? אלא משום דאריכות ימים הוא נס נסתר ושמירת הבית הוא **נס נגלה**, **שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה ניזוקין והדר בבית שיש בו מזוזה ניצול.**

מסביר הבית יוסף כי שמירת הבית היא נס גדול בהיותה **נס גלוי**. זאת עובדה גלויה שבתי היהודים שמורים יותר. [אולי גם כשיש פריצה או קושי אחר בבית, אפשר לראות מיד שיש בעיה במזוזה].

מדינה שלמה עקבה בחררה אחרי חיפוש הילד יובל כוגן, שנעלם ביום חמישי בחוף הים באשקלון. ביום שישי בשעה שלוש ורבע אחרי הצהריים אירע הנס ובחור בשם "נועם שמחיי", מאחת החוות באיזור, חזר משעות של חיפושים בים והסוס טעה במסלול ונכנס לדרך שלא היה אמור לעבור בה. הטעות התבררה בתור הנתיב המדויק שהוביל אל הילד שישב תחת עץ מוצל וחיכה.

אבל באותן דקות שהסוס טעה בדרך, קרה דבר מדהים: השליח הרב משה פלס מאשקלון, הגיע לבית האימא בעיה, הוריד את המזוזות והזעיק את הסופר בצהרי יום שישי לבדוק אותן מיד. הוא הביא שתי מזוזות נוספות עבור פתחים שלא היו בהן, קנה לילד אות ב"ספר התורה המיוחד של ילדי ישראל" (שכתיבתו מתיימרת ביום שני הבא) ואסף את השכנים כדי לומר ביחד את "שנים עשר הפסוקים" שתיקן הרבי לילדי ישראל. ברגע שהם סיימו את הפסוקים, הגיע הטלפון כי הילד נמצא.

זו הייתה ערב שבת "ואתחנן" בה קראנו את פרשת "קריאת שמע", שמסתיימת במצוות "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". כך נמשך השבוע ונקרא את פרשת "ויהי אם שמוע", שמסתיימת אף היא במצווה זו והנה הזדמנות נהדרת לעצור ולהתבונן במשמעות העמוקה של המזוזה.

אנו רגילים לדבר על הקב"ה בתור מלך מצווה ודורש את קיום תרי"ג המצוות. אבל האמת היא, שתרי"ג המצוות נחלקות לשתי קבוצות: מזוזה וכל השאר. תרי"ב מצוות הן דרישות עליונות לשם התוכנית הרוחנית שבנה ה' ואילו מצווה אחת נועדה **עבורנו**. מצוות המזוזה היא המתנה שמעניק הקב"ה בחזרה לעם קרובו,

תשמעו אל כל מצוותי ... ונתתי מטר ארצכם בעתו ... [אבל] השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלוקים אחרים, וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה".

חשיבות שתי הפרשיות גדולה כל כך, עד שמצווה לשים אותן במרכז החיים. משה מסיים את שתי הפרשיות עם שלוש מצוות: תלמוד תורה, תפילין ומזוזה. ללמד אותן את הילדים, לכתוב אותן בבתי התפילין על הראש והלב וגם על מזוזות הבתים וכך לפגוש אותם בכל פעם שיוצא ונכנס בדלת הבית.

הטעם שמשה חוזר שוב על מצוות התפילין והמזוזה – גם בפרשת "והיה", היא שמצווה לכתוב בתפילין ומזוזה גם את הפרשה הזו. אבל במדרש ספרי מובאים דברים תמוהים:

2. **ספרי מג:** 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אותם לאות' – אע"פ שאני מגלה אתכם מן הארץ, היו מצוינים במצוות שכשאתם חוזרים לארץ ישראל, לא יהיו לכם חדשים. משל למלך שכעס על אשתו והלכה לבית אביה, אמר לה: היי מקושטת בתכשיטייך, שכשתחזרי – לא יהיו עלייך חדשים'.

מדהים: פרשה שנייה היא פרשת גלות. היא מדברת על מצב שנעבור חלילה על מצוות ה', "וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים..." ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה". הדעת נותנת כי כיון שגלינו לחוץ לארץ, אנו פטורים ממצוות תפילין ומזוזה. לכן הציווי חוזר ואומר שעדיין חייבים במצוות אלו, כדי שנהיה רגילים בהן שנחזור לארץ. משל למלך שכעס על אשתו והיא עזבה זמנית לבית אביה והורה לה שתמשיך לטפח את עצמה ולהתקשט שם, כדי שתהיה מוכנה לחזור ביופיה כשירצה בה.

למה ההגליה לחוץ לארץ פוטרת ממצוות תפילין ומזוזה, שהן חובת הגוף ולא חובת הארץ?

גור אריה יא, יח: כאשר גלו בין האומות ואין לישראל מקור מות ובתים בפני עצמם, רק בדרך שאלה ושכירות, ואם לא יקיימו מצוות מזוזה בגלות **שאינ להם בתים מיוחדים** וכן מצוות תפילין שצריך שלא יסיה דעתו מהתפילין ואיך לא יהיה להם היסח הדעת (בשבתם בין העמים בגולה) ... לכן אמר שאף בחוץ לארץ ינהגו כן שלא יהיו נראים חדשים בחזרתם לארץ ישראל.

בעוד שבארץ ישראל נלחם יהודי על שלו, בחוץ לארץ הוא תמיד אורח. הוא מיעוט נרדף בין האומות שתלוי בחסדיהם של האחרים. לכן סברא שלא יהיה חייב במזוזה, שמצריכה להיות בעל בית.

סיבה נוספת לעסוק השבוע בהגנת המזוזה היא העובדה שעומדים בערב "חמישה עשר באב" ומנהג חסידים בשם הבעש"ט להתכונן ממנו לימי החגים הבאים עלינו לטובה ולאחל "כתיבה וחתימה טובה". מובא בספרים שהמילים "חמשה עשר באב" הם גימטריה "כתיבה וחתימה טובה" (928). שכן ט"ו באב הוא ארבעים יום קודם יצירת הוולד – כ"ה אלול בו נברא העולם, וארבעים יום קודם היצירה נקבע עתידו ובת קול אומרת "בת פלוני לפלוני, בית פלוני לפלוני".

קובץ הבאר שנה טו דף מז: הצדיק מטשערנוביל קיבל מהבעש"ט הק' שקיבל מרבו אחיה השילוני, שמט"ו באב עד ראש השנה, כל פעם שאחד מברך לחברו בכתיבה וחתימה טובה, כמספר הזה יהיו לו מליצים טובים בשמים אשר ילמדו עליו זכות. וסיים הרה"ק מקאמאנא: ואני הוספתי כי 'חמשה עשר באב' בגימטריה "כתיבה וחתימה טובה" (928).

אחת הדרכים החשובות להתכונן לימי החגים היא בדיקת המזוזות בחודש אלול, כפי שכותב ה"מטה אפרים", מהחיבורים החשובים בהלכות אלול-תשרי וימים נוראים, שנכתב בידי הרב אפרים זלמן מרגליות, רבה של ברודי לפני כמאתיים שנה.

מטה אפרים סימן תקפא: אנשי מעשה נוהגין שבחודש הזה מפשפשים בדקדוקי מצוה להיות בודק ובוחן תפילין ומזוזות שלהם, וכל אשר ימצא שם בדק בשאר מצוה, והוא מנהג טוב.

ואם כבר הזכרנו את חמישה עשר באב, חג השידוכים ובניית הבתים בעם ישראל, נוסיף ונפתח רעיון מתוך אודות מנהג האשכנזים לקבוע את המזוזה באלכסון ולא בצורה זקופה, כמנהג הספרדים. נפיק מכך מסר רב משמעות אודות הדרך הנכונה להשיג שלום ושלווה בבית.

ב. משה רבנו ממשיך את דברי הפרידה הארוכים מעם ישראל ומחדד את המסרים החשובים שיחזיקו אותם בדורות הבאים. משה מצווה את שתי הפרשיות החשובות בעולמו של היהודי: "שמע ישראל" ו"והיה אם שמוע". בשבוע שעבר נאמרה פרשת "שמע" והשבוע "והיה".

פרשה ראשונה מצווה על זכירת ייחוד שמו של הקב"ה – היותו יחיד בכל העולמות וקבלת עול מלכותו, ואילו פרשה שנייה מצווה על קבלת עול כלל המצוות ומוסיפה הבטחת שכר ועונש. קיום המצוות הוא יסוד הקיום וההצלחה בחיים ולכן "והיה אם שמוע"

והקבלן עשה בעצמו את כל השאר. כשהסתיימו השיפוצים והווילה הפכה לארמון פאר, נסע היהודי לבית חב"ד באזור מגוריו לקנות חמישים מזוזות יפות לפתחי הבית. הוא הניח את המזוזות על שולחן הסלון והתכוון לקרוא בהמשך את השליח שיסייע לו להתקין אותן כהלכה.

כשנכנס בפעם הבאה הביתה ועבר על התקדמות השלבים האחרונים של השיפוץ, אמר הקבלן: "התקנתי כבר את כל המזוזות על הפתחים כמו שעושים היהודים, ואה, הוצאתי את 'תעודות האחריות' מתוך בתי המזוזה והנחתי על השולחן בסלון..."

ובכן, הקבלן הגוי לא טעה. קלפי המזוזה הם תעודות האחריות של הקב"ה על הבית...

בשאלות דרב אחאי קמה: נכנס שד בבתו של ארטבן ולא היה לו אלא בת אחת, ובאו כל הרופאים ולא הועילו. כיון שנטל ארטבן את המזוזה ושם לה על הפתח, מיד ברחו אותה שדה. ונטל רבינו הקדוש מרגלית לעצמו.

רבי יהודה הנשיא נהנה מיוקרה של "תורה וגדולה במקום אחד". מעבר להיותו תלמיד חכם עצום, מחבר המשנה וחתם את תקופת הנשיאים מצאצאי הלל, היה עשיר עצום ועמד בקשרי ידידות עם אנטונינוס, קיסר רומא, ועוד ממנהיגי הנוכרים. ארטבן היה שר פרסי, ששלח אבן יקרה לרבי. בתמורה שלח רבי קלף מזוזה. ארטבן לא הבין את ערך המזוזה, עד שנזקק לה בעצמו וראה ניסים.

התמיהה מתבקשת: הרי בית הגוי פטור ממזוזה וכיצד המזוזה תועיל לשמירה עליו? במיוחד שהרמב"ם כותב בחריפות שהמזוזה אינה קמיע, היא אינה רצף של שמות קדושים שמגנים בזכות עצמם. אלא מגנה בזכות המצוה שבה – וכיצד היא תועיל לגוי שפטור מהמצוה? בלשונו (מזוזה ה,ד): "אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא רי להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן".

הפני משה על הירושלמי שם כותב, שארטבן היה יהודי חשוב שכנראה לא היה בקי בהלכות מזוזה. כך במסכת יומא יא,א מובא מעשה ב"ארטבן" אחד, שהיה בודק מזוזות בשוק של ציפורי, ומצאו שוטר ונטל קנס אלף זוז. ופירש רש"י ש"ארטבן" הוא סוג של אומנות, ומפרשים שם שביוונית הוא "בודק ומתקין", ואותו אדם היה מתקין מזוזות ומסר נפשו להתקין בשעת הגזירה.

אבל כמובן שאין כן פשטות הסיפור בירושלמי, שאותו ארטבן לא ידע מהי מזוזה וכעס על רבי ששלחה, ואף לא התקינה על דלתו עד שהסתכנה בתו.

הנצי"ב מוולוז'ין בפירושו על השאלות מיישב: רבי כתב את המזוזה במיוחד עבור הגוי ואז היא נחשבת בדרגת קדושה פחותה ורבי סבר שמותר לשולחה לגוי. (אכן ראיתי מצינים שחכמי ישראל תרגמו התורה ליוונית עבור תלמי. ונראה שבשעת סכנה וגם כשכותבים במיוחד עבור הגוי – שרי).

אבל השאלה המרכזית עומדת בתמיהתה: כיצד הועילה המזוזה לשמירה כאשר הגוי פטור ממזוזה? למען האמת, התמיהה רחבה

ובאמת החיוב הוא רק כדי שיזכור את המצווה בחזרתו². (בעומק יותר: להראות בכל רגע בחו"ל שהוא **כוסף** לחזור, כמשל האשה שהובא בספרי הנ"ל, שמתקשטת ב**געגועיה** לבעלה).

ניכנס לגוף מצוות המזוזה. רובד ראשון למצווה זו היא היותה מצווה ככל המצוות. זו דרישה אלוקית שנועדה לבצר ולבטח את קיום שאר המצוות, בהיותה עומדת לנגד העיניים בפתח הדלת.

3. רמב"ם סוף הלכות מזוזה: כל מי שיש לו תפילין בראש שו ובזרועו, וציצית בבגדו, ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצידי לין אותו מלחטא.

החיים בעולם הזה מסיתים לחטא. העולם הזה נמצא מול העיניים ומעורר את הלב לחטוא ללא הרף. מעבר לכך, החטא מפתה יותר מהמצווה, משום שהחטא מבטיח עונג מיידי, בעוד המצווה מבטיחה שכר עתידי. (זה תמיד היתרון של האסור על המותר: האסור נובע מהלב ומעניק פורקן מיידי, זה טעים, זה מרגיע, זה משחרר לחץ וכו'. בעוד המותר נובע מהשכל ומבטיח שכר לטווח ארוך, כמו לעשות הליכה בכל בוקר, שמבטיחה שכר רק אחרי חודש הליכה..).

לכן האדם חייב תמרורים מול העיניים שישמרו מפני החטא. אדם שמתפתה לטוס בכביש, בולם מול אורות כחולים שמזכירים את החוקים... אדם שמתפתה להעלים מס הכנסה, נרתע מול דיווח בעיתון על ביקורת בחנויות סביבו. כך, להבדיל, קובעת התורה תמרורי תזכורת בשלוש הצמתים החשובים בחיינו שהם שומרים ומגינים מהחטא: תפילין על הגוף, ציצית על הבגד, ומזוזה על פתח³ הדלת.

המפרשים אינם מסתפקים בהסבר הזה ורואים במזוזה, מצווה שונה וייחודית מכל המצוות. לא רק שמירה והגנה מהחטא, אלא שמירה והגנה מפני המזיקים והמרעים הגשמיים בחיים עצמם.

ניכנס לעניין עם סיפור תמוה:

ירושלמי ריש פאה: ארטבן [שר חשוב] שלח לרבינו הקדוש מרגלית טובה ויקרה, וביקש מרבי, להחזיר דבר שיהיה שווה בערכו לאבן היקרה. שלח לו מזוזה. אמר ארטבן: אני שלחתי דבר שאין לו שווי ואתה שלחת דבר ששווה מטבע?! ענה רבי: שלחתי דבר שחפציך וחפצי אינם שווים אליו, ולא עוד אלא שאתה שלחת דבר שצריך שמירה ואילו אני שלחתי דבר שאתה ישן והוא ישמור עליך.

2 זכורני שראיתי פעם מהרבי ואינני מוצא כרגע (ומקווה שאינני טועה בפרטים), כי זה הטעם שחיוב מזוזה בחו"ל הוא משלושים יום ואילך. כיון שיהודי בחו"ל הוא ארעי, עד שמתקבע ממש שם.

3 הרמב"ם מביא את עניין "שלוש המצילות", בסוף הלכות מזוזה ולא בהלכות תפילין או ציצית. הוא גם לא מעתיק את המשך דברי הגמרא במנחות שמביאה פסוק "והחוט המשולש לא במהרה ינתק". הרבי מבאר (לקו"ש כט/64) כי באמת אין אלו שלושה מצילים, אלא **מציל עיקרי** ועוד שניים שנסמכים אליו. שכן ההצלה במזוזה נובעת מעיקר עניינה, "יחוד השם" שבה והוא בולט החוצה [בבתי מזוזה שקופים] והשם "שרי". לעומת זאת, בתפילין, היא מצילה מצד הקדושה שבהם ולא מצד עיקר עניינם וכן הפרשיות מכוסות בבתים. וכן בציצית, התזכורת לכלל המצוות היא רק בחוטי הציצית הלבנים והתכלת וכו' (שציצית בגימטריה ת"ר ועוד שמונת החוטים וחמש הקשרים הם תרי"ג) ולא בעיקר הבגד המקיף את הגוף.

4 הגמרא במנחות מספרת אודות התזכורת של הציצית: אדם עמד לפני חטא עם גבירה רומאית. וכשפשט את הציצית מגופו טפחו החוטים על פניו והדעו. עצר עצמו והתיישב על הארץ. הגבירה נפגעה ושאלה מה מום מצא בה? סיפר לה על התזכורת של הציצית. ביקשה להתגייר והפכה להיות גבירה יהודייה נכבדה.

זוהר בא: בן אדם עושה בית והקב"ה אומר לו: כתוב שמי ושים בפתחך, ואתה שרוי בתוך הבית ואני יושב מחוץ לפתח לשמורך ... שנאמר 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', וכתוב 'וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף'.

משנה כלים יז, טז: מקל שיש בו בית קיבול מזוזה [הוא מכלל הכלים שמקבלים טומאה] - **תוספות יום טוב:** אפשר שהיו אנשים בזמן המשנה, שנושאים מזוזה עימם וחשבו זה למצווה ולשמירה להם.

מלשון זוהר - "כתוב שמי" - משמע שעיקר השמירה במזוזה נובעת משם ה' שנמצא בה. יש כותבים ששמירת המזוזה נובעת משם "שרי" שכתוב עליה מבחוץ:

רבנו בחיי ואתחנן: לכתוב שם ש-ד-י מבחוץ, שהוא ראשי תיבות 'שומר דלתות ישראל'.

כל בו מזוזה צ: למה כותבין זה השם [ש-ד-י] יותר מהאחרים, שהוא נוטריקון 'שומר דירת ישראל'.

עוד פירוש (ניצוצי אור על זוהר): "מזוזה" היא בגימטריה "א-דני", 65, והשמירה נובעת מהשם הזה. עוד מובא בזוהר ג ש, ב: מזוזה אותיות 'זו מות', שלא נתן רשות למשחית וזו מפתחו⁵.

כעת אפשר להבין את חידושו של רבי יהודה הנשיא: כיון שהמזוזה נועדה בעיקרה ובמהותה לשמירה, והשמירה נובעת מעצם היותה, לכן רבי הרחיב את היקף השמירה גם כלפי הגוי⁶. מי שאמר זאת ראשון היה, כידוע, אונקלוס הגר בעבודה זרה יא: "אונקלוס בן קלונימוס התגייר [ועלה לירושלים]. שלח הקיסר חיילים רומאים להחזירו לרומא. משך אותם בדברי תורה והתגיירו. חזר ושלח פלוגת רומאים וציווה אותם הקיסר אל תסיחו עמו כלל. כשתפסוהו ויצאו לדרך, ראה המזוזה שמונחת על הפתח. הניח ידו עליה וחיך. אמרו: מפני מה אתה מחיך? אמר: מנהגו של עולם, מלך יושב בפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקדוש-ברוך-

המשנה דנה בכלים המקבלים טומאה, ואחת הדוגמאות היא ממקל שעשו בו בית קיבול למזוזה. התוספות יום טוב מבאר שהיו נושאים מגילה במסעותיהם לשם שמירה. והדברים תמוהים ביותר: הרי ההלכה היא ש"תלאה במקל פסולה", היינו שאי אפשר לצאת ידי חובת המצווה בהיותה תלויה במקום אחר ממשקוף הדלת וכיצד היא מועילה במקל להגנה? [ראו עוד בהערה⁹].

הכרח לומר כי מצוות המזוזה שונה מכלל מצוות התורה ויש בה יתרון מהותי. זו מצווה שנועדה עבורנו. אם כל המצוות נעשות עבורו, מצווה זו היא התגמול של הקב"ה לעם קרובו והוא מגין עבורנו.

התורה ממשיכה בפרשת "והיה אם שמוע": "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" ומשמע שהמזוזה קשורה עם הגנה והצלה. יתירה מכך: המילה "מזוזה" עצמה מוכרת מהעבר - מהקשר של **שמירה על יושבי הבית**. שנאמר בפרשת בא: "ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף ... וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים".

פירוש: המילה "משקוף" בלשון המקרא היא פס המסגרת העליונה ברוחב הפתח, "מזוזות" הם המוטות מהצדדים לאורך, מלמעלה למטה, ואילו "סף" הוא הקו התחתון לרוחב הפתח. ומכך שהתורה נוקטת כאן באותו ביטוי שאמרה שם ומצווה לכתוב על "מזוזות ביתך" - שהם שערי הכניסה לבית - מלמדת שגם כאן מדובר בעניין של **שמירה והגנה על דרי הבית**.

5 לשון התוספות יום טוב הוא: "**וחשבו** זה למצווה ולשמירה להם", ואפשר לדייק שחשבו בטעות ובאמת אין בזה שמירה. אולם הרבי דוחה הבנה זו, שהרי המשנה מביאה המנהג לקבוע מזוזה במקל כמעשה מקובל ולא כמעשה שטות? אלא הטעות היא בכך שחשבו שהיו **מצווה**, אבל "תלאה במקל פסולה" (מנחות ל, ב) ואינה מגינה על **הבית** בעודה במקל (ראו רש"י שם). אבל עדיין יכולה להעניק הגנה על **הארץ עצמו הנושאה**.

6 שורש מטרת המזוזה כאמצעי שמירה והגנה, מובא כבר בגמרא (ולא רק בזוהר) בנושא כמה השלכות הלכתיות מעשיות, ומהן: א. הגמרא אומרת שתמיד קובעים מזוזה בחלק הפתח הקרוב לרשות הרבים (כגון במשקוף רחב כמה טפחים), משום שעיקר עניינה הוא לשימור. ב. מזוזה היא חובת השוכר ולא המשכיר, משום שהיא נועדה עבורו, כשמירה והגנה עליו.

7 כשמגפת הקורונה פרצה בסין והמדינה הענקית נסגרה, רוב האזרחים הזרים עזבו לארצות המוצא שלהם. גם שלוחי הרבי לעיר צ'נגדו, הרב דובי הניג ומשפחתו, עזבו את המדינה והתארחו אצל קרובי המשפחה בארץ.

כשהרוחות החלו להירגע, הם שבו הביתה למען הקהילה היהודית בצ'נגדו. זה היה מסע ממושך ומפרך, לעבור את הברדיקות והסגרים ולהגיע למתחם בו שוכן ביתם. להפתעתם, הם גילו שהמשטרה חוסמת את הרחוב ולא מניחה לאיש להיכנס. מתברר שגנבים ניצלו את עזיבת האזרחים הזרים ובזזו את הבניינים שלהם. המשטרה עיכבה את משפחת הרב ודרשה להיכנס פנימה ראשונה, כדי לאסוף ממצאים מזירת הפשע.

אחרי זמן קצר, ראו את השוטרים שבים בהלם. הסינים מלמלו במבוכה כי הבית של הרב הוא היחיד במתחם שנותר ללא פגע. הארונות היו מסודרים כמו שהשאירה הרבנית טרם עזבה את הבית. המשטרה לא הצליחה להבין מדוע דילגו השוטרים על הבית? אחרי שבועיים מתקשר מפקד המשטרה לרב ומבקשו להגיע למשרדו. "הצלחנו לתפוס את הגנבים, והשאלה הראשונה הייתה מדוע לא פרצתם לבית הרב?". הם ענו: "הרב גר באזור יוקרתי שמאובטח היטב והיה עלינו לנטרל את מערכת האזעקה לפני שנכנסנו. השיטה הייתה להשתלט באמצעות "ווי-פי" על מערכת האזעקה, אבל בדלת בית הרב הייתה מותקנת מערכת אבטחה שלא הגיבה לקריאות הווי-פי. לא ידענו איך לחדור אליה וחששנו לפרוץ פנימה". הגנבים הוציאו טלפונים והראו לחוקרי המשטרה את התמונות שצילמו מהמערכת המסתורית: המזוזה בפתח בית הרב.

"בטח הטכנולוגיה הזו נוצרה בישראל", אמר מפקד המשטרה, "הם ממציאים את הנשקים הכי מתוחכמים..."

הייתה מזוזה על **שולחנו**. כן כתב הרבי לאדם ששכב בבית רפואה ולא הייתה שם מזוזה, הציע הרבי להניח מזוזה על שולחנו. וכך מובא באגרות קודש, כסגולה לאלו שסובלים מכאבי ראש הקרויים מיגרנה, להחזיק בקביעות מזוזה בכיסם, באופן של כלי בתוך כלי.

אגרות קודש ד, קנט: במענה על הודעתו ושושכב בבית רפואה ו[השינה אינה כרבעי ... ומהנכון אשר תהיה סמוך למיטתו מזוזה כשרה, כמובן אם נצרך כלי בתוך כלי. ובטח שם כת"ר לבו שעל שולחן הכתיבה והלימוד של כ"ק מו"ח אדמו"ר הייתה מונחת מזוזה.

משמעות הדברים היא מהפכנית ומכרעת: כשם שפונים למסגר לקבוע סורגים על הבית, כך חשוב לוודא שקנינו מזוזות כשרות ומהודרות ששומרות על הבית. לאידך, בכל צרה (ל"ע), הדבר הראשון שצריכים לבדוק – עוד לפני שמזמינים עורכי דין... הוא כשרות התפילין והמזוזות. כמו שהובא בתחילת השיעור מהבית יוסף, שהקשר בין כשרות המזוזה לשמירת הבית הוא "נס נגלה".

בהערה⁸ הובא סיפור מרטיט, ששמעתי באוזניי מבעל המעשה. והנה מסקנת הדברים למעשה:

שיחת כ מנחם אב תשל"ד: אעפ שמעיקר הדין מזוזות היחיד צריכה להיבדק רק פעמיים בשמיטה, אך כשזקוקים לתוספת ברכה מלמעלה, עדיף לבדוק מדי שנה בשנה. וכל שכן שבמקומות רבים יש לחוש מעיקרא לכשרות המזוזות, שבימינו מצויים בשוק מזוזות מזויפות וכו'.

בהערה⁹ הובאה העשרה חשובה.

הוא, עבדיו מבפנים והוא משמרם מבחוץ. התגייירו ושוב לא שלח אחריו".

רבי יואל סירקיש, הב"ח, מגדולי הפוסקים, אומר זאת כמעט במפורש. בתחילת השיעור הוזכרו דברי הטור, שהמזוזה מאריכה חיים, "וגדולה מזה" ששומרת על הבית. מסביר הב"ח את ה"גדולה" בכך ששומרת על הבית – יותר ממה שמעניקה חיים:

בית חדש על הטור שם: 'וגדולה מזה' – הכי קאמר: לא לבד שהקב"ה נותן שכרו על קיום מצוה זו דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, אלא **המצווה עצמה שומרת ביתו**, שעל ידה נשמר הבית מכל היזק.

מכאן שורש ההנהגה של אלו שהלכו עם המזוזה במקל, כיון שהמזוזה עצמה היא חפץ של הגנה.

ליקוטי שיחות יט/126: היות שהשמירה שעל ידי המזוזה קשורה עם **גוף המזוזה** ולא רק כשכר על קיום המצווה, לכן שייך שמעין השמירה נובע מהמזוזה עצמה, היות שהיא נכתבה לשם מצווה, ואפילו לפני שמקיימים בה מצוות מזוזה, ואפילו כמו אצל ארטבון או כשתלאה במקל.

ומה שכתב הרמב"ם שהמזוזה אינה קמיע לשמירה, אלא רק דבר מצווה? הכוונה היא שמזוזה פעולת שמירה מצד **רצון ה' ומצוותו** ולא מצד שמות קבליים. לכן מזוזה שלא נכתבה לשם מצווה לא תועיל. אבל מזוזה כשרה שנכתבה לשם מצווה, יכולה להועיל אפילו כשאינה למצווה בפועל.

ובאמת מעניין להעיר שהרבי כתב (ופרסם) שאצל האדמו"ר הקודם

8 בערך ג' תמוז היה לי הכבוד לראיין את הרב החשוב יצחק דוד גרוסמן, והוא סיפר מעשה מרטיט: חיה, בתו, הייתה נערה בת 16 שלמדה בבית ספר בצפת. יום אחד ראו נפוחות בעין שלה והנפוחות גדלה מיום ליום. העין הפרישה מוגלה ודם וההרגשה הייתה נוראה. הם רצו מבית רפואה לבית רפואה ואיש לא ידע לעזור לה. אחד אמר שזה העין, אחד אמר שזה העור ואחר התעקש שזו אלרגיה.

ידיד המליץ לו לפנות אל פרופסור אלברט אורנבלט, מומחה בעל שם עולמי לרפואת עיניים שמתגורר בניו ג'רזי. הנערה הוטסה בדחיפות לניו יורק, היא נחתה בשש בבוקר והרופא קיבל אותה בשמונה בבוקר. הוא ערך צילום מקיף על העין באמצעי מכשור משובלל שהיה רק באמתחתו וביקש שלושה ימים לעבור על הצילומים.

הם יצאו מהרופא והנערה התעקשה שהיא רוצה לפגוש את הרבי. היא בניו יורק משש בבוקר ולא זכתה לראות את הרבי... הם מיהרו ל-770 בניו יורק להספיק לראות את הרבי מגיע לתפילה. בעשר בדיוק הגיע הרכב של הרבי והרב גרוסמן ובתו המתינו על המעבר. הרב גרוסמן במצוקתו עשה מעשה חריג ויצא מהשורה ונעמד מול הרבי. הוא אמר: "רבי, זאת הבת שלי שכתבתי עליה שסובלת מהעין". כתוצאה מהטיסה הממושכת הייתה העין נראית חמורה עוד יותר. הרבי הביט בה ואמר: "לבדוק מיד את המזוזות ותהיה לה רפואה שלמה. תגדלו אותה לתורה, לחופה ולמעשים טובים".

הרב התקשר לאשתו והיא שלחה לבדוק גם את המזוזות בבית וגם את המזוזות בבית הספר בצפת בו למדה הנערה. במזוזה של בית הספר הייתה המילה "וולטפות (בין) עיניך" מחוקה לחלוטין. החליפו את המזוזות ובחלוף 12 שעות – הנפוחות ירדה ונעלמה. בכל זאת הם הלכו לרופא להמשך בדיקות והוא רק הביט בעיניה של הנערה והוא נתקף הלם. הוא מעולם לא ראה תופעה כזו.

חלפו 17 שנה והרב גרוסמן היה אורח כבוד באירוע בטינק, ניו ג'רזי. הוא נכנס לבית הכנסת וראה בצד יהודי, עטוף בטלית ותפילין, מתפלל בריכוז ובכוונה. כשהבחין ברב גרוסמן, חיבק אותו בחום ואמר: "אתה החזרת אותי בתשובה. דרכך ראיתי את יד ה' במוחש". זה היה אותו רופא עולמי...

9 הדברים נושאים השלכה מעניינת נוספת: האם מותר לשווק את המזוזה כאמצעי שמירה והגנה? נניח שאדם רוצה לעשות 'מבצע מזוזה' בין חבריו בעבודה ורבים מהם אינם שומרי תורה ומצוות ולא ישתכנעו רק מהחלק המצוותי שבה. ובכן האם מותר לו לעוררם כאמצעי שמירה? במחשבה שנייה, השאלה עולה במצוות רבות: האם מותר לתרום צדקה במטרה להבריא ממחלה? או לקבוע שיעור תורה במשרד לשם הצלחת העסק?

ישנה סתירה ידועה בדברי חז"ל: **ראש השנה ד,א:** האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב – זה **צדיק גמור!** **אבות א,ג:** אנטיגנוס איש סוכו ... היה אומר: אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם.

האמת היא, שהרמז החשוב נמצא בעצם המילה "מזוזה". הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי, שביים כ' אב, יצוין יום הסתלקותו, כותב דבר יפה (שאבתי את הרעיון מהספר 'פניני לוי יצחק', שנערך בידי ידידי השליח, הרב חיים הבר): המילה "מזוזה" מורכבת מאותיות "מ", "זו" ו"זה". האות מ' רומזת לארבעים הימים קודם יצירת הוולד, בהם מוכרזת הקריאה "בת פלוני לפלוני". זו הכרזת המזל המייעדת את חצאי הנשמה של האישה זה לזו. האותיות "זו" רומזות אל האישה והאותיות "זה" רומזות אל האיש. כך שאותיות המילה "מזוזה", רומזת על השילוב וההרמוניה בו האיש והאישה מבטאים את עצמם ביחד בביתם המשותף.

גם המזוזה עצמה היא דוגמה לשילוב כוחות מנוגדים: בתוך המזוזה כתובות פרשת "שמע ישראל" ו"והיה אם שמוע". הפרשה הראשונה צועדת בקו של חסד וקירוב, כמו שמצווה לעבוד את הקב"ה מאהבה: "ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". מנגד, הפרשה השנייה היא פרשת "שכר ועונש" ומוסיפה כי (חסד ייענה בחסד, "והיה אם שמוע תשמעו ... ונתנה הארץ יבולה", אבל גם מזהירה חמורות ש)הקב"ה יודע לפעול בדרך אחרת ולכן "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלוים אחרים, וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים והאדמה לא תתן את יבולה".

המזוזה מפגינה את הצורך לשלב בתוך בית קטן את שתי התכונות ההפוכות של חסד וגבורה.

לקוטי לוי יצחק שמות-דברים תנג: ארז"ל: מ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני. זהו מזוזה: מ' הוא המ' יום; 'זו' הוא הבת, 'זה' הוא הזכר הפלור-ני. והיינו גם כן ב' פרשיות שבמזוזה - שמע פרשה דחסד [מדברת על אהבה], והי' אם שמוע פרשה דגבורה [מדברת על עונש].

איך פותחים את הראש לדעה שונה ויוצרים שיתופי פעולה? התשובה נמצאת במילה "**שלוש**" (בית), שפירושה "**השלמה**". שלום הוא ההבנה כי האמת היא **שילוב של תכונות שונות**. היא אינה רק חסד או רק גבורה, אלא איזון והרמוניה בין שניהם. לעתים מתאים לנקוט בקו של חסד, לעתים בקו של גבורה, ובדרך כלל הדבר הנכון

ג. עד כאן דובר על המזוזה כשומרת מפני היצר הרע, וכן שומרת מפני מזיקי החיים הגשמיים. מכאן נוסף היבט מעורר השראה אודות התועלת שמביאה המזוזה בשלום בית ושלווה בין בני הבית.

בקהילות ישראל יש שני מנהגים כיצד לקבוע את המזוזה:

4. שולחן ערוך יו"ד רפטו: צריכה להיות זקופה, ארכה לאורך מזוזה הפתח. **רמ"א:** יש אומרים שפסולה בזקופה אלא צריכה להיות שכובה. והמדקקים יוצאים ידי שניהם ומניחים אותה בשפוע ובאלכסון ... ויכוין שיהא ראש המ' זוזה, והיינו "שמע" לצד פנים ושיטה אחרונה לצד חוץ.

השולחן ערוך מכריע וכן נוהגים הספרדים לקבוע אותה לאורך המשקוף, מנגד, תוספות סובר שצריכים לקבוע אותה בשכיבה לרוחב והרמ"א פוסק וכן נוהגים האשכנזים לקבוע אותה באלכסון, כדי לצאת ידי חובת שתי הדעות.

יסוד המחלוקת הוא בגמרא מנחות: נאמר שם שאם עשה את המזוזה כדרך שתוחכים הנגרים את היתד בכותל - פסולה. רש"י כותב כי דרך הנגרים היא לקבוע את היתד כשהיא שכובה לרוחב ולכן אם קבע את המזוזה לאורך היא כשרה. תוספות כותב להיפך: עמידה לאורך היא אינה מוכרזת ולכן נכון לקבוע את המזוזה בשכיבה לרוחב. תוספות מוסיף כי אם קבע באלכסון יוצא ידי שניהם. כך שיטת האשכנזים לחשוש לשתי הדעות.

הגישות הללו מופיעות גם בהנחת ספר התורה בבית הכנסת. ספר התורה הספרדי, ניצב על בימת הקריאה לגובה, בעוד ספר התורה האשכנזי מונח בחצי שכיבה על בימת הקריאה, שעשויה בצורה אלכסונית. כך בארון הקודש, ספרי התורה הספרדיים ניצבים לאורך, בעוד ספרי התורה האשכנזיים מוטים פנימה באלכסון.

הדרשנים מוצאים לקח נחמד בשיטת האשכנזים: כאשר מדובר על הקמת בית יהודי, וכן על סדר לימוד התורה בספר התורה, הדרך הנכונה היא לשלב את שתי השיטות. לא להיתפס רק לצד אחד ולדחות את הצד השני, אלא למצוא את דרך הפשרה המשלבת את שתייהן. לתת מקום גם לעמדת האיש וגם לעמדת האישה וכן בעת

עונים המפרשים כי מותר לתת צדקה לשם קבלת שכר והוא צדיק גמור. (במיוחד להמבואר בכתבי חסידות כי "מתוך שלא לשמה בא לשמה" וה"תוך" של ה"לא לשמה" הוא בעצם "לשמה". כוונתו של היהודי היא לתת לשם שמם ורק זקוק לחיזוק חיצוני כנגד היצר). עם זאת, הוא "צדיק גמור" אבל לא "חסיד גמור". כיון ש"חסיד" הוא מי שעובד את ה' לשם שמם. זו היתה כוונתו של אנטיגנוס ששלל עבודה על מנת לקבל פרס, כדי לעורר תלמידיו לרמה עילאית של עבודת ה'.

עיון יעקב על העין יעקב פסחים ח: צדיק גמור הוא - אבל לא חסיד. ואפשר שזו כוונת דוד: 'שמרה נפשי כי חסיד אני'. כלומר, אף שהתורה ומצוות אמורים לשמור עלי, אני מתפלל ומבקש רחמים בתוך **מתנת חנם**. כיון ש'חסיד אני' ואיני מבקש שום גמול בעולם הזה על קיום המצוות.

אמנם מסביר הרבי כי כל זה בכלל המצוות, **חוץ ממצוות מזוזה**. שכן עצם המצוה נועדה להגנה. לכן אדם שקונה מזוזה מהורדות במטרה להרוויח הגנה על העסק - **הגשים תכליתה של המצווה**.

10 בהמשך השיחה מבאר הרבי עובדה נוספת: כשהרבי הקודם היה במאסר, שאל אותו החוקר במטרה להרתיעו: "האם אתה יודע איפה אתה נמצא?". הרבי השיב: "במקום פטור ממזוזה, כמו רפת בקר".

הנקודה היא שהרבי הקודם רצה להיות שמור בשמירת המזוזה, ולכן הזכיר שהמקום הזה פטור ממזוזה, וכך הוא מוגן מכוח העובדה שעל פי ההלכה, אין המקום הזה צריך מזוזה ובמילא הוא נשמר מאליה.

הוא לשלב מזה ומזה.

בדורות האחרונים, שנחלש כוחה של הכנסייה ובוטלה הצנזורה על הדפסת הספרות היהודית, הורפס קובץ "חסרונות הש"ס" שהוא לקט האמרות שהוטמנו מחמת הצנזורה. מובאת שם תוספת מדהימה: "ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיים".

זה היה המעשה בסוף ימי בית שני: המלך ינאי תמך בצדוקים והרג בחכמי ישראל. יהושע בן פרחיה, נשיא הסנהדרין, נאלץ להימלט לשנים ארוכות לאלכסנדריה במצרים, עד שרעיית המלך, שלומית אלכסנדרה, שכנעה את בעלה לאפשר ליהושע הנשיא לשוב לירושלים.

תלמיד אחד היה נאמן לו ושהה עמו את כל תקופת הגלות במצרים. בדרך חזרה מהגלות, עצרו בפונדק דרכים ובעלת האכסניה נהגה עמם ברחבות וטוב עין. יהושע בן פרחיה אמר בהתפעלות: "כמה נאה אכסניה זו". התלמיד הבין את הדברים כפשוטם והגיב: "הרי עינינו מכוערות". יהושע הזדעזע מנמיכות הערך של תלמידו ודחה אותו. התלמיד בא שוב ושוב וביקש את סליחתו, אבל יהושע דחה אותו בתוקף ובזעזוע. במר יאוש, הלך התלמיד וזקף לבנה לעבודה זרה והנה מגלה הגמרא כי אותו תלמיד הוא-הוא אותו האיש הנוצרי, שגרם לכל הצרות וההשמדות במשך השנים. אולי הסבל היה נחשך בזכות יכולת השילוב בין הגבורה והחסד וההבנה שהאמת היא הרמונית של הכוחות הנפלאים שברא הקב"ה בעולמו.

הדרשנים אומרים כי לפני שאומרים "עושה שלום במרומיו", צועדים שלוש פסיעות אחורה. שכן כדי לעשות שלום, נדרש להקטין את האגו ולהשאיר מרחב לדעה שונה. בפשטות: לפני שמגיבים לדברי הצד השני, נעצור לרגע אחד ונחשוב על דבריו. ננסה באמת לראות את העולם מנקודת המבט שלו ונעניק צ'אנס שמא גם בה יש אמת. ברוב המקרים, כשמייחסים כבוד לעמדת הזולת ומנסים רגע להבין אותו, מגלים עומקים נפלאים על הנושא המדובר.

נסיים בסיפור מקסים: בעל ואישה כועסים ומרירים התייצבו לפני המגיד מקדו'ניץ. הגבר התלונן: "אשתי מכינה פשטידה (קוגל) טעימה לשבת, אני אוהב את הפשטידה וכל השבוע מייחל לה, אבל אשתי מענה אותי. היא מתעקשת להגיש קודם את הדגים, אחר-כך את המרק, ואז עוף ותפוחי אדמה, ורק כשבטני מלאה ואינני מסוגל להוסיף נגיסה - היא מביאה את הפשטידה!". האישה השיבה: "ככה הייתה עושה אמי המנוחה עליה השלום, שהייתה מגישה את הפשטידה רק בסיום הסעודה ואינני יוכל להפך את מנהגה של אימא".

המגיד הציע להכין שתי פשטידות: אחת יאכלו מיד לאחר הקידוש כרצון הבעל, והאחרת תוגש בסוף הסעודה כמנהג האישה. בני הזוג יצאו שמחים ומרוצים, וחסידים מספרים כי מאותו היום היו מגישים על שולחן של המגיד שתי פשטידות: אחת כרגיל עם הבשר בסוף הסעודה, ועוד אחת ראשונה אחרי הקידוש. את הפשטידה הראשונה היו מכנים בשם "קוגל של שלום בית".

שלום הוא ההבנה שהחכמה אינה מרוכזת רק אצל אדם אחד, שבמקרה הוא אני, אלא היא מפוזרת בין כל באי עולם ושילוב הגישות ההפוכות יוצר עושר ורבגוניות שמביאים למסקנה נהדרת. כך מסבירים את לשון התורה: "עזר כנגדו - עזר בזה שהיא נגדו". העזר של האישה הוא לא בכך שמצייתת לכל דרישה של הבעל, אלא שונה ומעשירה את צורת הראייה שלו.

המדרש מספר מעשה מקסים (ילקוט שמעוני רות רמז תרז): מעשה בחסיד שעבד כפועל שכיח. בא אליהו הנביא ואמר לו: בשכר מעשיך הטובים, מגיעות לך שש שנים של עושר. מתי אתה מבקש אותן - עכשיו או בסוף ימך? ביקש החסיד להתייעץ עם אשתו והיא אמרה הבא אותם עכשיו. חפרו בניו בעפר ומצאו אוצר ממון רב להתפרנס ממנו במשך שש שנים.

האישה הכשרה והחכמה אמרה כי נעסוק בגמילות חסדים בשש השנים הללו ואולי הקב"ה יוסיף אחר כך עוד. הייתה עושה גמילות חסדים בכל יום וכותבת כל מה שעשתה.

בסוף שש השנים, בא אליהו הנביא ליטול את הכסף. אמר האיש: כשנטלתי, לא נטלתי אלא מדעת אשתי, אף כשאני מחזיר, איני אחזיר אלא מדעת אשתי. הלך אצלה ואמרה לומר לאליהו: כך וכך עשינו בכספנו ואם מצאת בני אדם נאמנים מאתנו - תן להם את פיקדונך. ראה הקב"ה גמילות חסדים שעשו והוסיף להם טובה על טובה לאורך ימים, לקיים מה שנאמר: 'והיה מעשה הצדקה - שלום'.

זהו אמתית השלום: הוא מביא את הכסף, היא מביאה את החכמה והראייה לטווח ארוך וביחד מכפילים את זכויותיהם לשם ולתפארת. מנגד, כשאדם מתעקש ללכת בקו אחד נוקשה, התוצאות עלולות להיות הרות גורל ולהכריע את גורל העם היהודי לאלפי שנים. לא פחות!.

כשם שהוא בשלום בית, כן הוא בלימוד התורה. ידוע הסיפור עם רבי יוחנן שהתנגעגע לחבירו ריש לקיש, באמירה שריש לקיש היה מקשה 24 קושיות על כל מה שאמר רבי יוחנן. שכן רבי יוחנן הבין שהלימוד מגיע לשיאו מתוך שמיעת הגישה המנוגדת והשילוב שלב.

כך בעבורת ה': רשב"י לאחר שיצא מהמערה, מיתן את גבורתו והבין כי יש מי שתורתו אמונתו ויש מי שצריך לחרוש את האדמה. האמת אינה רק דרך אחת, אלא שילוב המעלה של כל אחת מהדעות.

וכך בחינוך הילדים: מובא בספרים כי יעקב אבינו הוא מדת התפארת וזכה למיטתו שלמה. שכן יעקב חנך את ילדיו בשני הקווים גם יחד. בעוד שאברהם נקט רק בקו של חסד ומשך ומשך מול ישמעאל, עד שנאלץ לגרשו מביתו, ואילו יצחק נקט בקו של גבורה וסביבו שררה רצינות ותובענות, שלא הספיקה כדי לקרב את עשו, יעקב נוקט גם בזה וגם בזה. לשבטים הגדולים שהיו צריכים יד תקיפה, הוא מדבר בתוקף ואילו שלבטים הצעירים הוא מברך ומקרב ברכות.

כך אומרת הגמרא (סנהדרין קז): "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת [מלאכת החינוך חייבת להיות משולבת גם מיצירת גבולות וגם מקרבה ואהבה], ולא כיהושע בן פרחיה שדחאו לאותו האיש בשתי ידיים [שנקט רק בקו של דחייה]". במשך דורות הייתה הגמרא חסרה ולא היה ברור מיהו "אותו האיש" שנדחה בשתי ידיים. אולם

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il